

прослуховування повідомлень, що передаються засобами телекомунікації, в кабінеті або житлі адвоката (незалежно від того, приймає він участь в конкретній кримінальній справі чи ні) припустимо винятково з відома керівника територіальної адвокатської корпорації; письмові докази не можуть бути отриманими із переписки підсудного та його адвоката.

Варто зауважити, що у переважній більшості країн європейської демократії досить розвинутими є інститути, що забезпечують представництво та захист інтересів осіб у кримінальному провадженні на договірних засадах. Здебільшого відповідні функції виконують приватні юридичні компанії, приватні охоронні та детективні фірми, їх об'єднання. Зокрема, у США загальна чисельність приватних охоронців та детективів вдвічі перевищує чисельність поліції. Розвинутою є мережа приватних детективних служб у Великій Британії та Франції, де послугами таких служб користуються державні органи. З нашої точки зору, відповідний досвід доцільно врахувати в українській правоохоронній діяльності. Існування приватних структур, що забезпечуватимуть можливість альтернативного збору інформації про підготовлені або вчинені кримінальні правопорушення з різних джерел сприятиме укріпленню позицій сторони захисту, та, як наслідок, більш повній реалізації принципу змагальності кримінального судочинства.

Особливий статус сторони захисту у кримінальному провадженні може стати перешкодою ефективному вирішенню завдань кримінального провадження. Кримінальне процесуальне законодавство повинно містити ефективні механізми запобігання зловживанням захисниками наданими їм повноваженнями як у конкретному кримінальному провадженні, так і тими, що виникають із правового статусу захисника. Зокрема, за законодавством ФРН право підсудного користуватися допомогою захисника може бути обмежене.

Актуальними в плані наукового дослідження також є сучасні проблеми дотримання адвокатської етики професійними захисниками у ході реалізації своїх повноважень. Адже обов'язковою ознакою професійності захисника є знання та дотримання ним корпоративної моралі та адвокатської етики. Здійснюючи процесуальне представництво та захист свого клієнта, адвокат повинен передусім спиратися на загальновизнані моральні цінності та не припускати аморальних вчинків.

Таким чином, законодавство України повинно містити норми, що визначають порядок реалізації процесуальних повноважень захисника у досудовому провадженні. Також відповідними нормами повинно бути передбачено механізми впливу на захисника, який, зловживаючи своїми повноваженнями, прикриваючись статусом адвоката, вчиняє відверто неправомірні дії. Потребує вирішення проблема розбудови діяльності приватних структур, що на альтернативній основі забезпечуватимуть досудове розслідування та збирання доказів у кримінальному провадженні.

Звільнення від покарання у зв'язку з давністю притягнення до кримінальної відповідальності

Белякова В.О., студент 1-КН курсу ННІЗН НАВС

Шуляк Ю.Л., кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права НАВС

Звільнення від покарання у зв'язку з давністю притягнення до кримінальної відповідальності регулюється ч. 5 ст. 74 Кримінального кодексу (КК) України.

Воно зумовлюється недоцільністю застосування до винного каральних заходів через значне зменшення суспільної небезпечності злочину у зв'язку зі спливом тривалого строку з моменту його вчинення. До того ж, чим тісніший у часі зв'язок між вчиненим злочиним і покаранням за нього, тим більше шансів на ефективну реалізацію мети покарання.

Як вважає О. Дудоров, з точки зору загальної і спеціальної превенції, а також виправлення правопорушника покарання може бути ефективним лише у випадку його застосування невдовзі після вчинення злочину. Покарання, призначене після того, як сплинув тривалий строк, є актом, несумісним з принципом гуманізму, набуває ознак необгрунтованої помсти з боку держави.

З приводу значення часу щодо караності злочину висловлювався видатний криміналіст М. Таганцев. На його думку, зціляючи рану, нанесену злочинцем суспільству, час робить покарання не тільки не потрібним, а й інколи шкідливим. Покривало забуття, накинута часом на те, що давно відбулося, хоч воно і є кривавою подією, робить притягнення винного до відповідальності безцільною помстою, позбавляє його внутрішньої підстави. Громадська совість, схвильована злочиним, заспокоїлася, приголомшлене враження злочину, пробуджений ним страх і занепокоєння забулися серед буденних хвилювань життєвої штуханини; приклад, який могло б дати своєчасне покарання винного, є через 10, 15 років занадто запізнлим.

Не викликає сумніву, що вчинення злочину має обов'язково каратися навіть після спливу певного проміжку часу з моменту його вчинення. Це, однак, не означає, що погроза застосування покарання повинна супроводжувати людину все її життя. Керуючись принципом гуманізму, держава у зв'язку із закінченням установлених строків давності вибачає порушника кримінально-правової заборони, надає йому можливість залишитися повноцінним членом суспільства.

З огляду на це не видається дивним існування у вітчизняному кримінальному законодавстві інституту давності вчиненого злочину як підстави для звільнення особи від кримінальної відповідальності (ст. 49 КК України) та покарання (ч. 5 ст. 74 КК України).

Відповідно до ст. 49 КК, особа, яка вчинила злочин, не підлягає кримінальній відповідальності за наявності трьох умов:

- 1) якщо з моменту вчинення злочину до дня набрання вироком законної сили минув установлений законом строк;
- 2) якщо особа, що вчинила злочин, не ухиляється від слідства або суду;
- 3) якщо така особа до закінчення визначених законом строків не вчинить нового злочину.

Зазначимо, що таке звільнення застосовується, по-перше, до всіх злочинів і, по-друге, строки давності звільнення від кримінальної відповідальності диференційовано головним чином залежно від ступеня класифікації злочинів та виду покарання. При цьому дані щодо особи, яка вчинила злочин, не мають значення для застосування давності.

Закон передбачає два види строків давності - граничний строк (ч. 2 ст. 49), якщо особа, що вчинила злочин, не ухиляється від слідства або суду і з часу вчинення злочину минуло 15 років і давність не була перервана вчиненням нового, середньої тяжкості, тяжкого або особливо тяжкого, злочину, і диференційований строк (ч. 1 ст. 49).

Тобто особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення нею злочину і до дня набрання вироком суду законної сили минули такі строки:

- 1) два роки - у разі вчинення злочину невеликої тяжкості, за який законом передбачене покарання менш суворе, ніж обмеження волі;
- 2) три роки - у разі вчинення злочину невеликої тяжкості, за який законом передбачене покарання у вигляді обмеження волі або позбавлення волі;
- 3) сім років - у разі вчинення злочину середньої тяжкості;
- 4) п'ятнадцять років - у разі вчинення тяжкого злочину;
- 5) двадцять років - у разі вчинення особливо тяжкого злочину.

В усіх випадках перебіг строків давності починається з дня вчинення злочину (дії або бездіяльності). Для так званого продовжуваного злочину, що складається з кількох дій, таким днем вважається день вчинення останнього діяння, а для триваючого злочину - день його припинення (наприклад, день явки з повинною, день затримання органами влади). Кінцевим моментом спливу строку давності звільнення від кримінальної відповідальності вважається день набрання вироком законної сили.

Особа підлягає звільненню від кримінальної відповідальності й до дня винесення вироку суду, якщо строк давності за вчинений нею злочин сплив у день розгляду провадження в суді або в день затримання такої особи правоохоронними органами.

Перебіг давності переривається, якщо до закінчення зазначених у законі строків особа вчинила новий злочин середньої тяжкості, тяжкий або особливо тяжкий злочин. Обчислення давності в цьому разі починається з моменту вчинення нового злочину (ч. 3 ст. 49 КК).

Це означає, що частина строку давності, яка минула, втрачає своє значення. Строк давності починається заново, з моменту вчинення нового злочину і спливає самостійно, при цьому водночас і паралельно з моментом спливу давності за вчинення нового злочину, тобто строк давності за кожний з цих злочинів обчислюється самостійно з моменту вчинення нового злочину.

Роль прокурора на досудовому кримінальному провадженні

Бобир О.О., студент Кіровоградського відділення ННІЗН НАВС
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Хахуцян О.Ю.*

Однією із ланок державного апарату України (її органом) є прокуратура, функціональне призначення якої визначається п. 9 ст. 121 Перехідних положень Конституції України в редакції 1996, 2004, 2010 та 2014 років [1] та статусним Законом України «Про прокуратуру» в редакції 2014 р. [3]. Цей державний правоохоронний орган є багатofункціональним. Особливою сферою його діяльності є участь у кримінальному провадженні (процесі) в цілому і у досудовому розслідуванні зокрема.

В сучасних умовах здійснені і продовжують здійснюватися докорінні зміни законодавства, що регулює цю діяльність, набрав чинності новий Кримінальний процесуальний кодекс України, на черзі - новий Закон України «Про прокуратуру» [3]. Ці процеси прискорюються з ініціативи структур Ради Європи, її консультативного органу - Венеційської комісії та Європейського Союзу, підписання угоди про асоціацію з яким розглядається як пріоритетне завдання української влади. Ціла низка питань кримінального процесу і прокурорського нагляду вимагає осмислення з урахуванням нових реалій. Потреба у цьому є тим більшою, що попри загалом позитивну оцінку нового КПК уже з'явилися критичні думки з приводу його позицій і можна з впевненістю сказати, що